

innhold

Skeptisk til Kraftrush

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag reagerer på at Midtre Gauldal kommune ønsker å bygge 62 mini- og mikrokraftverk i Gaulavassdraget.

Side 5

Feil om rovdyr

Flere aviser har skrevet at dorske rovdyr fører til færre rovvilttap. Det er ikke riktig.

Side 6

Isopor-sortering lønner seg

Oslo Fiskehall regner med å spare 400 000 kroner årlig ved å sortere isopor.

Side 7

Lurt å være utenfor

Dag Nagoda i FIVH mener Norge står sterkere ved ikke å være medlem i EU.

Side 8

Miljøvennlige designere?

Økologi og nyskaping var de viktigste kriteriene da juryen skulle plukke ut bidrag til Form 2002.

Side 10

Blekkulfsponsor

Rimi har blitt Blekkulfs første hovedsponsor. De gir 575 000 kroner å drive miljøvern for.

Side 12

Legger igjen 43 tonn bly i naturen: Jegerne gir blaffen

© Kjell-Erik Moseid/NN/Samfoto

Til tross for at det snart er totalforbud mot blyghagl, vil ikke jegerne gå over til alternativt hagl i år. De mener det ikke finnes et godt alternativ. Cirka 43 tonn av miljøgiften legges igjen i naturen. Direktoratet for Naturforvaltning reagerer.

Side 3

Toppmøte uten klima

Under FN toppmøtet i Rio de Janeiro for ti år siden ble man enige om en konvensjon for å bekjempe menneskeskapte klimaendringer. Idet N&M Bulletin går i trykken ser toppmøtet i Johannesburg ut til å ende uten fremskritt i arbeidet for takle en av de største utfordringene verden står ovenfor.

Et kompromiss på møtet sier at stater som har ratifisert Kyoto-avtalen oppfordrer andre land til å gjøre det samme. Med andre ord en relativ intetsigende erklæring. Toppmøtet i Johannesburg ville kommet til langt mer offensiv avtale dersom man hadde lagt vitenskapelige fakta og konklusjoner til grunn, fremfor å la sinkene i USA og enkelte andre land bestemme.

Samtidig er det hyggelig å konstatere at Norge har gjort en formidabel innsats for å hindre at regler for internasjonal handel blir overordnet miljøavtaler. Bistandsminister Hilde Frøjord Johnson fortjener ros for sin kamp for dette viktige prinsippet. At EU, USA og en rekke u-land sto på motsatt side i debatten, er bedrøvelig og sier mye om hvor kort verden har kommet i kampen mot miljøproblemene.

Adjø

Et lite lyspunkt i klimadebatten. Styret i Industrikraft Midt-Norge vil sannsynligvis vedta en kraftig nedtrapping av selskapets aktiviteter og den amerikanske energigiganten Mirant med 40 prosent eierandel trekker seg ut, melder Adresseavisen. Dermed bør sluttstrek være satt for planene om sterkt forurensende gasskraftverk på Skogn.

Indonesia og Norge vil stoppe ulovlig hogst og handel

Nylig undertegnet Indonesia og Norge en intensjonsavtale som skal bidra til å bekjempe ulovlig hogst og ulovlig handel med tropisk tømmer.

Avtalen skal undertegnes av Indonesias miljøvernminister Nabel Makarim og utviklingsminister Hilde Frøjord Johnson. — Ulovlig hogst rammer de fattigste. Håpet er at avtaler som dette kan bidra til å få hogst og handel innenfor legale og bærekraftige rammer slik at vi kan sikre rettigheter, bedre livsvilkår og bekjempe fattigdom blant urbefolkningen som lever i regnskogene. Dette er en forutsetning dersom vi skal klare å bevare det som er igjen av verdens regnskoger, sier utviklings-

minister Hilde Frøjord Johnson.

Ifølge miljøvernminister Børge Brende ble det på toppmøtet i Johannesburg jobbet hardt for å få til ambisiøse klimaforpliktelser og konkrete mål for å stoppe tapet av biologisk mangfold.

Intensjonsavtalen mellom Indonesia og Norge tar sikte på å styrke det juridiske rammeverket for hogst av tropisk tømmer gjennom politiske reformer, lover og reguleringer. Særlig vil det legges vekt på økt bevisstgjøring og bedre forbrukerinformasjon.

Utviklingsminister, Hilde Frøjord Johnson (KrF) (Foto: Audun Garberg)

Hauge sier nei til Ibsen-rolle

Bellona-leder Frederic Hauge sier nei til å hovedrollen i "En folkefiende" i Stein Winge-regi i Skien.

Han ønsker ikke å stille opp i en teaterforestilling som skal bidra til å pynte på Grenlands miljørykte, skriver Telemarksavisa (TA).

TA kunne nylig fortelle at den kjente miljøaktivisten er tiltenkt hovedrollen i Ibsen-dramaet "En folkefiende", som etter planen skal settes opp i forbindelse med Ibsen-jubileet neste år. Arrangørene ønsker Hauge i rollen som doktor Stockmann, som i stykket kjemper mot sterke krefter for å

få rensed elven som renner gjennom byen.

I prosjektbeskrivelsen skriver Ibsenkoordinator Helle Riis blant annet at prosjektet skal bidra til "positiv markedsføring av Grenland, som sliter med dårlig miljørykte". Denne formuleringen har fått Bellona-lederen til å reagere. Han gjør det helt klart at han ikke kommer til å stille opp for å skape et positivt bilde av miljøsituasjonen i Grenland.

Fiskeridirektoratet vil verne korallrevet

Fiskeridirektoratet har foreslått at korallrevet utenfor Røst i Lofoten vernes.

Røstrevet er verdens største kjente dyphavskorallrev og er antatt å være over 8 000 år gammel. Revet er å regne som en av Norges største natur-skatte.

— Fiskeridirektoratet har gjort en kjempejobb. WWF er svært fornøyd med at Røstrevet nå skal vernes mot skadelig fiskerieraktiviteter, sier rådgiver i WWF-Norge, Andreas Tveteraas.

— Vernet er også til fiskeri- enes eget beste ettersom korallrev er viktige gyte- og oppvekst-områder for mange fiskearter. Dyphavskorallrevene er Norges rikeste naturtype. Det er observert over 800 forskjellige arter på slike rev.

Jegerne vil fortsatt bruke blyhagl

Til tross for at det fra 2005 er totalforbud mot blyhagl - jegerne er lite villig til å gå over til alternativt hagl før den tid.

TONE MIKALSEN
Natur & Miljø Bulletin

Det forteller informasjonssjef Espen Farstad i Norges Jeger og Fiskerforbund.

—Vi skyter for å drepe og er opptatt av human avlving. Nettopp derfor bruker vi blyhagl. Det finnes sikkert fullgode alternativer til blyhagl, men vi trenger tid til å teste de ut. I tillegg er nok mange jegere litt konservative, sier Farstad.

Han tilføyer at på skytebanen har det ikke vært noe problem å få jegerne til å bruke alternativt hagl, som for eksempel stålhagl. — Stålhagl fungerer fint på leirduer. Men vi har ikke så gode erfaringer med det på småvilt.

1. juli i år ble det totalforbud mot blyhagl på skytebaner.

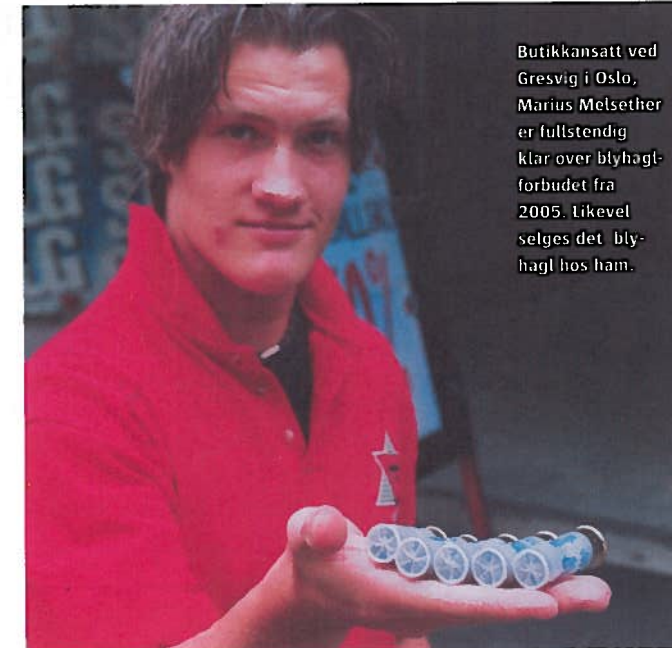
— HYSTERISK FORBUD

— Jeg har stor forståelse for at totalforbudet allerede er trådt i kraft på skytebanen. Der kan det hope seg opp konsentrasjoner av blyhagl på et lite areal. Det gjør det derimot ikke når en jakter i fjellet, og der synes jeg forbudet er litt hysterisk, sier Farstad. Han vil likevel påstå at jegerne er opptatt av miljøvern.

Men selv om jegerne ifølge Farstad ikke vil slutte med blyhagl i dag er det likevel håp å spore.

— Denne høsten er flere jegere med i et forsøksprosjekt for å teste ut alternativt hagl. Det er generelt en positiv holdning til alternativt hagl, opplyser Farstad.

Kildekartlegging utført av Statens Forurensningstilsyn

Butikkansatt ved Gresvig i Oslo, Marius Melsether er fullstendig klar over blyhaglforbudet fra 2005. Likevel selges det blyhagl hos ham.

(SFT) viser at blyhagl er en betydelig kilde til blyforurensning i Norge. Blyhagl utgjør 72 prosent av det samlede utslipp av kjente landbaserte kilder. I 2000 medførte bruken av blyhagl en blytilførsel på cirka 215 tonn bly til jord. 172 tonn bly havnet på skytebanen, de resterende 43 i naturen. Etter at totalforbudet av blyhagl på skytebanen trådte i kraft antar SFT at blytilførselen i år blir vesentlig redusert.

BLYFORGIFTNING

Det er et nasjonalt mål at utslipp av bly skal reduseres vesentlig innen 2010. Bly er den største kjente gjenværende kilden til blyforurensning i Norge. Den oppkonsentreres både i organismer og i nærmiljø. Selv små mengder bly kan gi helseskader hos mennesker og i dag er særlig andefugler utsatt for blyforgiftning.

fakta

Blyhagl

•Fra 1. januar 2005 trer totalforbudet mot blyhagl i kraft. Det innebærer at produksjon, import, eksport samt omsetning og bruk av blyhagl er forbudt.

•Fra 1. juli i år ble det forbudt med blyhagl på skytebaner.

•Både Danmark og Nederland har totalforbud mot blyhagl, mens Sverige og Finland er i ferd med å innføre det.

- Det finnes fullgode haglalternativer

Ingebrigt Stensaas i DN reagerer på at jegerne trenger så mye tid på å finne et alternativ til blyhagl.

— Vi har jobbet med å redusere jakt med blyhagl siden 1998. Fra 1991 har det vært forbudt å jakte på ender gjess og vadere med blyhagl, forteller han.

Stensaas mener importøren må ta mer ansvar.

— De må importere alternativer og ikke bare ha en til to esker med stålhagl liggende. Jegerne må også bli flinkere til å etterspørre alternativer, — Dreper stålhagl byttet human?

—Det kommer an på hvilke stålhagl en bruker. Stålhagl til-

svarer 70 prosent av egenvekta til blyhagl. Det er mulig å gå opp i haglstørrelse, for å kompensere for lavere egenvekt, og derigjennom øke drepeevnen, sier Stensaas.

Butikkansatt ved Gresvig i Oslo, Marius Melsether, sier at få jegere spør etter annet hagl enn bly og derfor har de hovedsakelig tatt inn blyhagl. Han tror at dersom de ikke hadde importert blyhagl, ville jegerne gått til en annen forhandler.

Fylkesmannen skeptisk til kraftrush i Gaula

Midtre Gauldal kommune ønsker å bygge 62 mini- og mikrokraftverk i sideelver til det vernede Gaulavassdraget, men Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har en rekke innvendinger mot utbyggingen viser høringsnotat.

— Kraftverkene medfører behov for å anlegge veier, kraftlinjer og rørgater. I rapporten er står det at rørgata bør graves ned, men det sier ikke noe om veiene og kraftledningene, sier saksbehandler hos Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Jan Habberstad.

Han reagerer også på at det ikke er foretatt noen kartlegging av biologisk mangfold i Midtre Gauldal kommune.

— En kartlegging vil føre til

ny kunnskap om de mange sidebakkene som det nå planlegges å bruke til kraftutnyttelse, sier Habberstad.

BØR HOLDES FRI

Saksbehandler mener at hovedvannstrengen i selve Gaula, samt alle sidevassdragene (Svorka, Ila, Stavilla, Hauka, Bua, Ena, Fora med mer) holdes fri for nye kraftverk.

— Bare sidebækker til hoved-

vassdraget Gaula og de nevnte sidevassdragene kan bygges ut dersom de ikke kommer stor konflikt med miljøinteressene, sier Habberstad.

VEDTAK I ÅR?

Ifølge saksbehandler Øyvind Løkken i Midtre Gauldal kommune er mangel på kraft og en ekstra inntektskilde til gårdbrukerne er hovedgrunnene til denne omfattende byggingen av mini-

TONE MIKALSEN
Natur & Miljø Bulletin

og mikrokraftverk.

— Det er i sideelvene til Gaula vi ønsker å bygge mini- og mikrokraftverk. Ingen lakseførende vassdrag vil heller bli berørt. Vi håper på et vedtak i løpet av året, sier Løkken.

De 62 mikro- og minikraftverkene vil samlet gi en el-kraft på cirka 6 Mw.

SV vil holde øye med kraftutbygging

Hallgeir Langeland (SV) i stortingets energi-og miljøkomitee reagerer på at det bygges mini- og mikrokraftverk i det vernede Gaulavassdraget.

TONE MIKALSEN
Natur & Miljø Bulletin

— Ei utbygging er brudd med forutsetningene som ble lagt på Stortinget. Her burde jo Miljøverndepartementet grepet inn, sier Langeland.

Det var i forrige utgave av Natur & miljø Bulletin vi skrev om den kraftige oppsvingen av mini- og mikrokraftverk her til lands. I fjor ble det godkjent 70 nye mini- og mikrokraftverk. Året før der 50. Også i vernede vassdrag bygges det mini- og mikrokraftverk, og et eksempel på det er Grøneng kraftverks tillatelse til å bygge i Gaulavassdraget i Sogn- og Fjordane. Nå ønsker Midtre Gauldal kommune i Sør-Trøndelag å bygge 62 mini- og mikrokraftverk i sideelver til det vernede Gaulavassdraget.

—Vi i SV går i mot bygging av mini- og mikrokraftverk hvis de kommer i konflikt med naturinteressene, sier Langeland.

IKKE FANATISK

Totalt fanatisk motstander av mini- og mikrokraftverkene er imidlertid ikke partiet hans helt.

—Det er jo snakk om miljøvennlig kraft, påpeker han. Øyvind Halleraker (H) i energi- og miljøkomiteen forteller at de ikke prinsipielt går i mot mini- og mikrokraftverk. Hver enkel utbygging må vurderes ut fra naturverdiene.

— Men utbyggingen i Gaulavassdraget i Sogn- og Fjordane

Stortingspolitiker, Hallgeir Langeland (SV) sier at de kommer til å holde et øye med mini- og mikrokraftutbygginger så de ikke går over alle stovleskafter. Her er han sammen med partileder Kristin Halvorsen.

vil jeg ikke kommentere. Den kjenner jeg ikke til, sier han.

SÅR I NATUREN

Norges Vassdrags- og Energi-direktorat (NVE) opplyser at søkerne begynner å skjønne hva som skal til for å få lov til å bygge mini- og mikrokraftverk. Dersom en graver ned rørene, sikrer alminnelig lavvannføring og ellers trår varsomt frem vil sjansen til å få tillatelse være stor.

— Men når en graver ned rør i bakken blir det jo sår i naturen, poengterer Langeland.

Stortingspolitikeren legger til at de kommer til å holde et øye med mini- og mikrokraftutbygginger så de ikke går over alle stovleskafter.

Kraft(ig) feil fra Valla

— LO-leder Gerd-Liv Valla analyserer feil når hun krever Sauda-utbygging og gasskraftverk for å berge industrien.

Det påstår leder i Norges Naturvernforbund, Erik Solheim. Han mener at det ikke er mangel på kraft som gjør at industrien går dukken.

— Problemet er høye kostnader, og ny kraft vil koste mer enn den krafta industrien har tilgang på. Sauda-kraft og gasskraft blir dyrere enn den strømmen industrien har tilgang på, sier Solheim.

Kampen i Johannesburg gikk

blant annet på å berge klimaavtalen og få til ei bærekraftig framtid.

— Det er ille at LO-lederen plasserer seg på feil side i denne kampen. Den handler både om solidaritet, miljø og framtidssrettede arbeidsplasser. Som et rikt land har Norge et særlig ansvar for å dempe presset på klimaet og naturen, understreker Solheim.

RÅDGIVERE Energi & Miljø

Strategi - Forretningsutvikling - FoU

KanEnergi AS

Hofsveien 13, 0275 Oslo

E-post: lars.bugge@kanenergi.no

Tlf: (+47) 22 06 57 50

www.kanenergi.no

KanEnergi Sweden AB

E-post: mats.rydehell@kanenergi.se

Tlf: (+46) 511 3476 64

www.kanenergi.se

Naturgass –

En nykommer i energisystemet vårt

Naturgassen gir nye muligheter i morgendagens norske energisystem. Marked, miljø og teknologi peker mot andre løsninger enn det de store gasskraftverkene tilbyr.

Vi kan bidra med utforming av:

- Nye mål og strategier der naturgass innlemmes i utviklingen av energisystemet på ulike nivå.
- Kombinasjonsløsninger gass-ønek-fornybar energi
- Kraftvarmeløsninger
- Anvendelse av ny teknologi på transport- og brukersiden
- Naturgass som element i bygging av offentlig infrastruktur
- Konsekvensvurderinger av å ta i bruk naturgass

Ta kontakt for å drøfte mulige samarbeidsområder

“Slappe rovdyr ikke årsak til færre rovdyrtap”

Sitat; Morten Kjørstad, DN

Morten Kjørstad i Direktoratet for Naturforvaltning reagerer på Aftenpostens vinkling om at varmen har gjort rovdyrene slappe, og at det er hovedårsaken til nedgangen i registrerte tap av rovvilt.

TONE MIKALSEN
Natur & Miljø Bulletin

— Noe slikt har jeg ikke sagt og det er en høyst tvilsom teori, sier Morten Kjørstad til Natur & miljø bulletin. Han sier det ser ut som at flere medier har brukt Aftenpostens tekst i denne saken.

Det var i slutten av forrige måned DN offentliggjorde statistikk. Den viste skader på sau av gaupe, bjørn og kongeørn er omtrent halvert de to siste årene.

ANNET ATFERDSMØNSTER

I tillegg er jervskadene redusert med 30 prosent. Nedgangen kan vanskelig forklares med en enkelt faktor da bildet er sammensatt, men den tidlige våren og varme sommeren er en av flere sannsynlige forklaringsfaktorer.

— Tidlig og varm vår og sommer har stor betydning for vegetasjonsutviklingen, og det

Faksimile, Aftenposten 29. august

er god grunn til å tro at disse faktorene har påvirkning på beitedyras atferdsmønster. De kan for eksempel søke områder hvor det er kjøligere og skygge, noe som igjen kan gjøre at de eksponerer seg mindre for rovdyra, sier Kjørstad.

BJØRN PÅ BÆRTUR

Totalt har Statens naturoppsyn (SNO) undersøkt nærmere 2600 kadaver av sau hittil i år, hvorav nesten halvparten ble dokumentert eller antatt drept av fredete rovdyr. Per 20. august viser omfanget av påviste rovvilt-skader en reduksjon på 21 prosent i forhold til i fjor, og 34 prosent i forhold til 2000.

For to år siden ble det registrert 202 bjørnedrap. I fjor var tallet nede i 70.

— Her ser vi en stor reduksjon, noe den tidlige bærseongen som følge av det varme klimaet kan være årsak til. Bjørnen klarer seg jo som kjent uten kjøtt, og lever godt på bær og maur, sier Kjørstad og viser blant annet til Lierne hvor bærseongen kom flere uker tidligere enn normalt.

Andre viktige faktorer som er med på å forklare nedgangen i påviste skader er systematisk satsing på forebyggende tiltak, felling av store rovdyr og mindre sau i enkelte områder.

Nei til ekspressbuss

Fylkesrådet i Nordland sier nei til ekspressbuss mellom Trondheim og Bodø. Det vil heller ha mer tog.

Det er Trønderbilene AS og Nordlandsbuss AS som har søkt om tillatelse til å opprette en ekspressbussrute Bodø-Trondheim. Man ønsker en avgang per dag, med muligheter for utvidelse etter behov. Søknaden er nå ute på høring og skal deretter avgjøres av Samferdselsdepartementet, skriver Avisa Nordland.

Fylkesrådsleder Geir Knutson sier til AN at han tviler på at det er stort nok passasjergrunnlag for både en bussrute og en togrute til Trondheim. Dermed kan en ekspressbuss undergrave togets persontransport. Det igjen øker faren for at NSB ikke ønsker å satse videre på en utbedring og videre drift av Nordlandsbanen. Knutson sier han ser for seg situasjoner der det kan være riktig å åpne for en bussrute, for eksempel dersom godstransporten øker så mye at persontransport hemmer videre vekst. Men i dag er det ifølge Knutson kun en kombinasjon mellom gods- og persontransport som vil sikre opprusting og videre drift av banen.

Administrerende direktør Wilhelm Hunstad i Nordlandsbuss tror en ny konkurrent tvert imot vil få NSB til å bedre sitt rutetilbud og passasjerene vil tjene på konkurransen.

Nitrogenutslipp viktigste årsak til skogvekst

Et europeisk forskningsprosjekt bekrefter det forskere ved Skogforsk sa tidligere i sommer: Sur nedbør gir næring og bidrar til økt vekst i europeiske gran-, furu- og bøkeskoger, mens klimaforandringene har mindre betydning,

skriver nettstedet forskning.no. Det er gjort feltobservasjoner og dataanalyser som begge viser at avsetning av nitrogen har vært den viktigste årsaken til at skogen har vokst. Både nitrogenmengdene og trehøyden har økt

jevnt mellom 1960 og 1990. Gran- og furutrær har blitt rundt 20 prosent høyere sammenlignet med tidligere vekst.

Trenden er spesielt klar i Sør-Europa, og litt mindre tydelig i Nord-Europa.

HENNIG OLSEN
Kremen av iskremer

Halverer kostnadene ved å sortere ut isopor

Tidligere måtte Oslo Fiskehall tømme avfallscontaineren sin seks ganger i uka. Men etter at de begynte å sortere ut isopor, er restavfallet redusert til cirka én container i uka. Fiskehallen regner med å spare rundt 400.000 kroner i året.

TONE MIKALSEN
Natur & Miljø Bulletin

Og ikke nok med at bedriften sparer penger. Isoporet kan gjenvinnes til nye plastprodukter som kontorrekvisita og hagemøbler. Stadig flere virksomheter oppdager at de kan spare penger og gjøre en miljøinnsats ved å levere isopor til gjenvinning. Plastretur har inngått avtaler med 10 motaksanlegg over hele landet, som mottar isoporavfall, komprimerer og videreselger det til gjenvinningsbedriften KD Miljøpartner i Stavanger.

MILJØBEVISST

Oslo Fiskehall brukte i fjor over 770 000 kroner på avfallstransport og deponering. Etter at antall containere med restavfall ble redusert fra seks til én per uke, er regningene blitt betydelig mindre. Driftsleder Arne Kristiansen regner med å kunne halvere kostnadene på årsbasis.

— Men det viktigste er at vi ønsker å være miljøbevisste. Ved å sortere ut isopo, bidrar vi til at nyttige materialer kan gjenvinnes, sier Kristiansen i en

Driftsleder ved Oslo Fiskehall, Arne Kristiansen, regner med å kunne halvere kostnadene på årsbasis. — Men det viktigste er at vi ønsker å være miljøbevisste.

pressemelding..

SPARER DEPONIavgift

Administrerende direktør i plastretur, Peter Sundt, synes det er flott å se at næringslivet selv oppdager fordelene med å kildesortere isopor.

— Bedriftene får en mulighet til å bidra til bedre miljø, samtidig som de sparer noen kroner i redusert deponiavgift.

Otra fremdeles sur

— Det er på tide med en kraftinnsats for elva igjen, sier Kjell Johansen, leder av Otra Laksefiskelag til Fedrelandsvænnen.

Selv om folk fryder seg over rent badevann, og fiskerne skryter av fangsten, er det ikke bare fryd og gammen i Otra.

En ny rapport som snart

slippes fra NIVA (Norsk Institutt for Vannforskning), fastslår at elva fortsatt er sur. Det betyr i klartekst at laksebestanden kan være truet. Otra har ikke greid å bygge opp igjen en egen laksebestand etter at forurensning tok livet av den gamle for mer enn 40 år siden.

VELUX®

TAKVINDUER

www.VELOX.no

POWEL

LILLEHAMMER KOMMUNE

Kommunen med vernet kulturlandskap og bygningsmiljø, rent vann og kildesortering.

Annonser i
N&M Bulletin!

Ring HS Media
på telefon: 62 94 10 30

—Norge står sterkt utenfor EU

JOHANNESBURG: Norge får en langt mer markert rolle i internasjonale forhandlinger ved å stå utenfor EU, mener forskningskoordinator Dag Nagoda i Fremtiden i Våre hender, (FIVH).

Til tross for den kritikk som har vært reist mot organisasjonenes pengebruk ved å reise til FN-toppmøtet om utvikling og miljø i Johannesburg, mener Dag Nagoda i FIVH at det har vært helt nødvendig å følge forhandlingene.

— Hadde vi ikke vært her hadde vi jo gitt opp. Gjennom forberedelsmøtet på Bali og forhandlingene her nede har vi klart å flytte Norges posisjoner, blant annet på klima og energiområdet, sier han.

Nagoda mener Norge har beveget seg fra å være et av de mest bakstreverske, til et av de mer progressive landene i FN når det gjelder fornybar energi.

— Selv om Norge ikke har klart å påvirke de andre landene, er dette viktig for Norges fremtidige energipolitikk, påpeker han.

FRISTILTE LAND

Ifølge Nagoda spiller Norge en viktig rolle gjennom ikke å være

Dag Nagoda i FIVH mener Norge har beveget seg fra å være et av de mest bakstreverske, til et av de mer progressive landene i FN når det gjelder fornybar energi.

med i EU.

— Forhandlingene her har vist at det er viktig å ha noen frittstående land utenfor blokkene. Slik Norge har fungert her nede har de kunnet ta opp endel saker som EU ikke kan ta opp, selv om mange av medlemslandene deres ønsker det. Eksempelvis har Sverige forsøkt å påvirke EU på energi området uten å bli hørt.

JENS P. TOLDNÆS
Natur & Miljø Bulletin

Nagoda nevner Tuvalu som et annet eksempel på små land som blir hørt ved å operere utenfor blokkene. Den lille øystaten i Stillehavet er i ferd med å forsvinne på grunn av klimændringer og stigende vannstand, og har brutt ut av den såkalte G77 gruppen som er en allianse av de fattigste landene i verden.

— Det er ikke vanskelig å forstå Tuvalu. G77-gruppen har valgt å la oljelandet Iran føre ordet for seg i klimaspørsmål. Klimaendringer rammer nettopp de fattigste landene spesielt hardt, og det sier seg selv at Iran ikke har de samme interessene som majoriteten av G77. Svake demokratier og korrupte ledere fører derfor til slike paradokser, sier Nagoda.

SOM FORVENTET

Forvrig mener han at toppmøtet

har vært omtrent "like dårlig som forventet".

— Noen land er helt klart ute etter å sabotere forhandlingene. Her er USA, Japan, Australia og Saudi Arabia de beste eksemplene. OPEC-land, spesielt på energiområdet, lar økonomiske interesser gå foran menneskelig og naturverdier, og måten disse landene opererer på fortøner seg nærmest som en menneske og naturforakt.

Nagoda mener likevel det er grunn til en viss optimisme, hvis en ser på Johannesburg som "et toppmøte på veien til et annet".

— Vi har lært mye gjennom denne prosessen. Viktige saker er satt på dagsorden og vi får dem ut i mediene. Vi knytter mange nye kontakter for fremtiden, dessuten skal vi ikke glemme at selv om det er mange saker vi ikke får gjennomslag for er det ofte store grupper med land som støtter dem. Det gir oss noe å jobbe videre med.

"Redd planeten vår - send Bush tilbake til sin"

Avisen Summit Star har kommet ut daglig under hele toppmøtet i Johannesburg. De har foretatt en uhyøytelig rangering av fenomener under møtet.

Mest ullne begrep: Bærekraftig utvikling

ved inngangen til Sandton konferansesenter.

Raskeste klisje: Global apartheid.

sjimpanser er det underlig å være her. Jane Goodall.

Dummeste sykklister: Opprørs-politi på tråsykler.

Beste kunstutstilling: Mission Antarctica som har laget kunst av tusen tonn søppel fraktet fra Antarktis.

Beste nye dokumentarfilm: The Children of Rio.

Beste klistremerke: Redd planeten vår - send Bush tilbake til sin.

Mest fotograferte objekt: BMWs plastjordklodekuppel

Beste uttalelse: For en som har brukt halve livet på å studere

Liten forandring for "Rios barn"

Har det skjedd noe siden Rio? Nei, sier barna i filmen The Children of Rio. De ble født under tøffe forhold for ti år siden, da det forrige toppmøtet fant sted. De har det like tøft ennå.

Justin og Vusumzi ble født i Sør-Afrika, i 1992, da toppmøtet i Rio fant sted. Justin er sønn av hvite boender som beskytter jorda med hunder og våpen, åtte år etter apartheids fall. Visumzi bor i en svart bydel i Cape Town og familien fikk elektrisitet i 1995. Begge er med i filmen The Children of Rio som skildrer livet til syv barn født i 1992.

Og mens verdens delegasjoner spikker på tekster og forbehold om hva man skal, og vel så viktig: Hva man ikke skal, forplikte seg til, viser den italienske regissøren Bruno Sorrentinos film at forholdene disse syv barna ble født inn i, ikke har bedret seg i løpet av den tiden som er gått siden forrige gang

JENS P. TOLDNÆS
Natur & Miljø Bulletin

FN slo på den aller største tromma.

Mens de to Sør-afrikanske tiåringene er valgt ut for å sette fokus på rasespørsmål, er Kinesiske Kay Kay født i den tungt forurensede byen Guangzhou. Erdo kommer fra kvegdrivende nomader i det lovløse Nord-Kenya, mens Rosamania bor i en tungt belastet og kriminell bydel i Rio et par kilometer fra der det forrige toppmøtet fant sted. Panjarvanam bor i Tamil Nadu i det sørlige India, mens Haileys far var kullgruvearbeider i Nord-England fram til 1992.

Samtlige syv har hatt en tøff start på livet og i filmen kommer

de med forskjellige ønsker for fremtiden. Svært beskjedne ønsker, for å si det mildt, i vestlig målestokk.

Visumzi ønsker seg rennende vann og at voksne skal slutte å voldta barn. Den lille indiske jenta, Panjarvanam ønsker seg også vann. Dessuten vil hun bli lege, men får liten støtte fra sin mor. Moren jobber på fabrikken hvor hennes mann, og Panjarvanams far, ble drept av kjemisk forurensning. Nå vil hun at datteren også skal begynne der. Nord i Kenya bruker Erdo en time hver vei når han går til skolen.

Han ønsker seg kort og godt mat.

Barn med eget toppmøte

"Children's Summit" i Johannesburg har vært barnas eget toppmøte om sin egen framtid. Barn og unge fra hele verden summerte opp håpene for sin egen generasjon i en appell til samtlige FN-delegater.

— Ikke la dette bli et nytt Rio. Rio var bare prat. Nå er det på tide å gjøre noe. Rio was about talking. Johannesburg should be about walking.

Hvorfor sykler ikke Afrika?

En transportingeniør stilte seg dette spørsmålet, og fikk svar det var mulig å gjøre noe med.

Når slitne delegasjonsmedlemmer blir kjørt hjem i Taxi, timer før grålysningen i Johannesburg, kan de se tusenvis av mennesker som går til jobb langs de store veiene. Lang vei gjør at mange må starte lenge før det er lyst. Selv i denne velutviklede afrikanske metropolen er dette vanlig. I tillegg koker byen av forurensende biltrafikk. Hvis noen verdensdel burde syklet burde det vært Afrika, men det gjorde de i svært liten grad.

— Mindre enn en prosent av husholdningene i Afrika eier en sykkel. Som nyutdannet innen transport og samferdsel her i Sør-Afrika synes jeg dette var underlig. Vi har jo lært at sykkel er både billig og miljøvennlig, og jeg måtte spørre meg hvorfor, sier Maikel Lieuw Kie Song, opprinnelig fra Surinam, nå bostatt i Sør-Afrika.

nesten ikke finnes sykler, og en en liten punktering er et stort problem, sier Song.

Dette gjelder spesielt på den vidtsakte afrikanske landsbygda. I byene er tilgangen på deler bedre, men her er det til gjengjeld livsfarlig å sykle.

— Myndighetene støtter oss i arbeidet. Når vi ekspanderer til nye land er det lett å få ambassadøren til å komme og klippe over snoren i butikken, sier han.

Like lett er det ikke å få myndighetene til å bygge sykkelveier. Slikt er ukjent i Afrika, med de jobber med problemet.

MYNDIGHETENE STØTTER

Song bestemte seg for å starte en bedrift som skulle skaffe Afrikas sykler. Afrikabike startet opp i 1998. Nå har bedriften over tyve forhandlere

— Vi gjør det så enkelt som

Designutstilling i miljøvennlig form?

Da juryen plukket ut bidragene til designernes høstutstilling; Form 2002, skulle kriteriene økologi og nyskaping vektlegges. Men hvor miljøvennlig er det å bruke PVC?

TANJA KRANGNES
Natur & Miljø Bulletin

Nå stilles de utvalgte produktene ut i en lang rekke glassbur på Aker brygge. Norsk Forms prosjektleder Inger Bertelsen går mellom glassmontre med innhold som strikket brudekjole, dråpeformet latexlampe og en hylle som kan lages av resirkulert plast. De fleste bidragsyterne har argumentert for at de tar miljøhensyn i sine presentasjoner.

- Miljøvennlig design har ikke bare med resirkulering og energisparing å gjøre. Det handler også om levetid på produktene og om funksjon. Fungere det ikke og må dumpes, er det uansett ikke miljøvennlig, mener Bertelsen.

DEMONTERING VIKTIG

Bertelsen mener det er vanskelig å tenke miljø som designer alene. Å framstille en ny miljøvennlig modell kan bli dyrt, for det kan føre til omlegging av produksjonen hos bedriften. Hun påpeker videre at designeren er med på å skape og forme forbrukernes valg. Designerens oppgave er å kjenne alternative og miljøvennlige løsninger som produsenten eller bedriften kan vurdere. Bertelsen mener designeren gjør en god jobb når hun velger det beste innen de ramene hun har.

- For eksempel velger hun miljøvennlige materialer, og hen-

Gjenbruks-stolen "Backyard accessory" er laget uten lim og kan tas fra hverandre. Dermed tar den liten plass under transport. (foto: Tanja Krangnes)

ter det fra et sted i nærheten. Hun gjør produktet lett å demontere, for å hindre dyr og forurensende transport.

PVC BRA?

I en av montrene står utestolen "Backyard accessory", med hvite polypropylenrør tredd på bøyet bolt. PVC-pakninger er plugger for den tilhørende magasinholderen. Stolen er laget av eksisterende materialer, og juryen mener den er både nyskapende og økologisk.

Men miljøgiftfrådgiver i Norges Naturvernforbund, Tom Erik Økland, påpeker at PVC er et omstridt materiale.

- PVC er et stoff som har lav nedbrytningsevne. Det kan også lekke ut klorholdige miljøgifter ved forbrenning, sier Økland til N&M Bulletin.

Prosjektleder for Form 2002, Inger Bertelsen, mener designere kan påvirke forbrukerne til å tenke miljø. (Foto: Tanja Krangnes)

NORGE BAKPÅ

Kvinnen bak stolen, kunsthøgskolestudentene Merete Strømmen og Myrna Becker, har laget stolen av eksisterende materialer, deriblant PVC-pluggene.

- PVC skal man helst ikke bruke, men det er veldig holdbart. Varer stolen ti år lenger er det kanskje mer miljøvennlig enn å bruke mindre forurensende plast som ødelegges

raskere, sier Myrna Becker. Begge mener hensynet til miljø og bærekraft er en nødvendighet for designere.

- Norge henger litt etter, for her hviler vi på oljen. Det er viktig å se økonomisk på det, å gjøre miljø til business, sier Merete Strømmen.

Sør- og Nord-Korea bygger jernbane

Sør- og Nord-Korea er blitt enige om å starte byggingen av en jernbaneforbindelse mellom de to statene i denne måneden.

Etter tre dagers forhandlinger opplyser partene at de skal gi sine militære styrker beskjed om å sikre at arbeidet kan komme i

gang i løpet av september, melder NTB-Reuters. Ifølge nordkoreanske kilder kan jernbanen stå ferdig innen

utgangen av året. Jernbaneforbindelsen mellom Seoul og Nord-Korea ble brutt under krigen fra 1950 til 1953, og de

siste 50 årene har grenselinjen og den demilitariserte sonen dannet en effektiv sperring for all trafikk mellom de to statene.

Materialgjenvinning - et viktig tiltak i klimapolitikken

I august ble klimapolitikken drøftet på toppmøte i Johannesburg, og premissene for den internasjonale oppfølgingen av Kyoto-avtalen avklart. Den norske regjeringen har i løpet av våren fremmet flere viktige saker som berører klimapolitikken og som samtidig vil ha innflytelse på avfallspolitikken. Eksempler er blant annet forslag til endring i sluttbehandlingsavgift, revidering av forhandlede avtaler om emballasjeavfall og innføring av kvotesystem for oppfyllelse av klima-avtalen.

Slik mekanismene for oppfyllelse av Kyotoavtalen nå blir lagt opp i St.melding nr. 15 (2001-02), er det en fare for at materialgjenvinning blir nedprioritert i forhold til forbrenning med energigjenvinning.

Stiftelsen Østfoldforskning (STØ) har gjennom flere studier påvist at materialgjenvinning er den mest effektive formen for avfallsbehandling i et miljø- og ressursperspektiv.

Materialgjenvinning gir størst gevinst i forhold til å begrense utslipp av klimagasser fordi gjenvunnet materiale kan erstatte ny, jomfruelig råvare som for mange råvarer er svært energikrevende prosesser.

En miljø- og ressursmessig effektiv strategi for å ta hånd om avfallsressurser i Norge og samtidig minimere utslipp av klimagasser, bør derfor være basert på

følgende prioritering:

1. Materialgjenvinn så mye av avfallsressursene som mulig, enten i Norge eller i utlandet.

2. Så mye som mulig av de materialene som ikke lenger kan gjenvinnes bør forbrennes i industrielle anlegg der kull og koks erstattes som energikilde, dvs. i sementovner, i produksjon av lettklinker eller evt. som reduksjonsmiddel i ferrosiliumindustrien.

3. De resterende avfallsressursene bør kanaliseres til et mindre antall forbrenningsanlegg som ligger i tilknytning til større industribedrifter eller industriparker, og der energien erstatter fyringsolje. Eksempler på slike områder i dag er bla. Øra-området i Fredrikstad.

4. Spillenergi fra industriprosessene og lavkvalitetsenergi fra forbrenningen bør være basis for fjernvarmeanlegg som betjener boliger og kontorer.

5. Forbrenningsanlegg som kun leverer energi til fjernvarmeanlegg eller som produserer elektrisk kraft, bør ikke etableres og eksisterende anlegg bør på sikt avvikles.

6. Tradisjonell deponering av avfall må unngås.

Avfallsressursene må derfor

kanaliseres inn i riktige prosesser og anvendelser. Myndighetene synes i dag i begrenset grad å ville eller kunne gjøre dette gjennom lover og reguleringer. Det er derfor viktig at incentivordninger som bla. klimakvotestrukturer og avgiftssystemer, bidrar til å fremme en effektiv håndtering av avfallsressursene.

Hvordan vil så klimapolitikken som fremmes i St.melding nr. 15 (2001-02) bygge opp under en slik avfallstrategi? Problemet er at dagens ordning beskriver mekanismer som ivaretar energigjenvinning av avfallet, men at det ikke finnes tilsvarende system for materialgjenvinning.

Vi vil illustrere problemstillingen med to bedriftseksempler: Bedrift A bruker avfallsressurser til å erstatte fossil energi i sine prosesser. Gjennom å forbrenne 5000 tonn plastavfall som erstatning for fossil energi kan bedriften bidra til å redusere utslipp av 2000 tonn "fossil CO₂" i året. Bedrift A kan dokumentere et potensiale for salg av klimakvoter på ca. 120 000 kroner (ut fra en kvotepris på 60 kr. tonn). Bedrift B kunne ha brukt de samme avfallsressursene til å erstatte jomfruelige materialer, og kunne dermed spare samfunnet for 6 000 tonn fossil CO₂ i året. Dersom det hadde vært mekanismer for å beregne klimakvoter for erstatning av

gjenvunnet materiale, ville den bedriften kunne solgt kvoter for 360 000 per år. Eksemplet illustrerer at klimapolitikken ikke fremmer den mest miljø- og ressursmessige og økonomisk sett mest lønnsomme behandlingen av avfallsressurser, slik mekanismene nå foreligger.

Det er viktig at disse forhold blir inkludert i kvotesystemet både nasjonalt og internasjonalt på samme måte som for forbrenning, for å sikre en resurseffektiv og samordnet klima- og avfallspolitikk. Bedrifter som kan dokumentere at de erstatter jomfruelige materialer med resirkulerte materialer, må få mulighet til å selge den sparte CO₂-mengden i form av klimakvoter. Dette kan best skje hos bedriften som bruker resirkulert materiale, fordi det her kan dokumenteres hvilke typer råvarer som erstattes. Effekten vil bli at lønnsomheten ved å bruke resirkulert materiale øker som følge av salg av kvoter. Et system med miljøvaredeklarasjoner for resirkulert materiale vil kunne gi nødvendig dokumentasjon på innsparing i CO₂-utslipp i forhold til jomfruelig materiale.

Professor dr. techn. Ole Jørgen Hanssen, STØ/NTNU, siv.ing. Hanne Lerche Raadal og B.Eng. Cecilia Askham Nyland, STØ

kalenderen

7. - 8. SEPTEMBER

Nei til EUs miljøkonferanse.
Sted: Oslo, tlf: 23 35 45 80
<http://www.neitileu.no>

16. - 17. SEPTEMBER

Business strategy and the environment Conference
Sted: Manchester, England
Tlf: 44(0)1274530409

23. - 24. SEPTEMBER

Nasjonal sykkelkonferanse.
Sted: Drammen, tlf: 22 47 30 31
www.slf.no

23. - 25. SEPTEMBER

Konferanse om betydning og nytte av miljø i bygg og eiendom.
Sted: Oslo, tlf: 22 96 55 41
www.SB02.com

21. - 23. OKTOBER

Euroenvironment
Sted: Ålborg, Danmark
Tlf: 0045 9935 5555

28. NOVEMBER-1. DESEMBER

Globaliseringskonferansen 2002.
Sted: Folkets Hus
www.attac.no/konferanse

redaksjon

REDAKTØR: Audun Garberg
Tlf. 22 40 24 25

REDAKSJON: Jens Petter Toldnæs
Tlf. 22 40 24 23
Tone Mikalsen Tlf. 22 40 24 24

ADRESSE: Pb 342 Sentrum, 0101 Oslo
Tlf. 22 40 24 00 | faks 22 40 24 10
redaksjonen@naturvern.no

ABONNEMENT: 280 pr. år (privat) 600 pr. år
(bedrifter) ANNONSER: HS media,
tlf. 62 94 10 30, faks 62 94 10 35

UTGIVER: Norges Naturvernforbund
www.naturvern.no
TRYKK: Gan Grafisk as
NESTE UTGAVE: 20. september

Rimi sponser Blekkulf

Dagligvarekjeden Rimi har blitt Blekkulfs Miljødetektiver første hovedsponsor. Blekkulf og vennene hans får 575 000 kroner å drive miljøvern for.

Blekkulfs Miljødetektiver har tidligere sagt at de vil gjøre Blekkulfs miljøarbeid internasjonalt. For å få til dette trenger de økonomisk hjelp. Målet er å få på plass åtte store sponsorer, en for hver av Blekkulfs armer. Nå er den første sponsoren på plass, Rimi.

Ifølge Andrew Kroglund, daglig leder i Blekkulfs Miljødetektiver, vil avtalen med Rimi i første omgang gi miljøorganisasjonen 575 000 kroner. Pengene vil gå til å produsere og distribuere en aktivitetskalender for barn.

VIKTIGE VERDIER

— Hvorfor ønsker Rimi å sponse akkurat Blekkulf?

— Vi har fulgt Blekkulfs arbeid igjennom mange år og synes de bidrar med viktig arbeid for barn, miljø og kultur i Norge. Dette er verdier vi i Rimi setter høyt, sier Christian Sulheim, konserndirektør i Hakon-gruppens avdeling for informasjon og samfunnskontakt.

— Hva forventer Rimi å få igjen for denne avtalen?

— For oss er det viktig at Blekkulf kan fortsette sitt arbeid med å bevisstgjøre barn og ungdom om viktige miljøutfordringer. Samtidig gir dette oss muligheten til å videreføre

Hurra for Blekkulfs første hovedsponsor! Fra venstre: Blekkulf, Rimis Christian Sulheim, Oslo-ordfører Per Ditlev-Simonsen, daglig leder i hovedkvarteret Andrew Kroglund og Rokkerolf. (Foto: Blekkulfs Miljødetektiver)

Blekkulfs miljøengasjement til våre ansatte. Vi har allerede sendt ut flere hundre av Blekkulfs aktivitetskalender til både butikker og ansatte.

MÅ VÆRE EN PÅDRIVER

— Har Blekkulf noen miljøkriterier sponsorene må oppfylle?

— Ja, det må være en bedrift, som ikke bare driver etter lover og regler, men også ønsker å gå et steg videre i forhold til miljøarbeid, sier Kroglund.

— På hvilken måte vurderer dere Rimi til å være en bedrift som går lenger?

— Rimi er ikke så verst som deres rykte skal ha det til. De har jobbet mye for å få til resirkulering, minimering av emballasje og redusere tran-

sportbehovet sitt.

KJØPER IKKE MILJØALIBI

Når det gjelder økologiske varer innrømmer kjeden at de har en lang vei å gå

— RIMI følger den etter-spørselen som til enhver tid er i markedet, sier Sulheim.

Og at Rimi sponser Blekkulf for å skaffe seg et miljøalibi avviser han på det sterkeste.

— Nei. De som måtte komme med en slik påstand er mer enn hjertlig velkommen til oss, så skal vi vise hva vi faktisk gjør på miljøsidene, sier Sulheim.

KRISTIAN JAHRE
Natur & Miljø Bulletin

“Trønderelgen er i bra form”

OVERSKRIFT I ADRESSAVISEN OM TRØNDELAG SOM FRYKTET SAMMENBRUDD I ELGSTAMMEN